

ДИПЛОМАТІЯ ЯК ЧИННИК ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

ІВЧЕНКО О.Г.,

академік Української академії наук
національного прогресу

Загальновизнаним є висновок про те, що дипломатія як сфера державної діяльності відіграє ключову роль у розв'язанні завдань зовнішньої політики. Успіхи дипломатії, досягнення у сфері зовнішньої політики, як свідчить історичний досвід, сприяють динамізації процесів зростання міжнародного авторитету та ваги країни, її ролі у світовій політиці. Суто політичними аспектами, однак, дипломатія не вичерпується. Дуже важливим є її економічний вектор, прагматичний бік. Недостатня увага до цих питань, як свідчить наш власний досвід перших років державної незалежності, була однією з суттєвих причин поглиблення кризових явищ у економіці, погіршення міжнародного становища України. Падала довіра міжнародної спільноти до неї, до її наміру послідовно йти шляхом демократії та ринкових реформ. Не велося рішучої боротьби з фактами корупції, зокрема, в економічній сфері. Знижувався життєвий рівень переважної більшості населення, зростала соціальна напруга. На тлі цих вкрай негативних явищ посилювався процес реанімації комуністичних поглядів, закликів до відмови від курсу на розбудову незалежної Української Держави. Зріс тиск цих політичних сил на органи влади. Вони стали однією з найбільших фракцій у Верховній Раді. Все це не могло не позначитися і на зовнішній політиці країни. Одним з виявів цього стало те, що успіхи дипломатії та зовнішньої політики вимірювалися, головним чином, політичними показниками, зокрема темпами дипломатичного визнання держави, кількістю відкритих посольств України за кордоном і дипломатичних представництв зарубіжних країн у Києві. Невисокою була ефективність економічної діяльності наших посольств за кордоном. Недостатньо уваги приділялося роз'ясненню політики України щодо залучення іноземних інвестицій, розвитку науково-технічних,

зовнішньоекономічних та торговельних зв'язків, інакше кажучи, питанням зовнішньої підтримки нашої внутрішньої, економічної політики. Важливим є і розуміння того, що йдеться не просто про міжнародний імідж країни, йдеться про запоруку її виживання, її незалежності. Після приходу до влади Президента Л.Д. Кучми багато питань державного будівництва були поставлені по-новому. Заклики до ринкових економічних реформ поступово змінювалися конкретними кроками в проведенні таких реформ. Нові вимоги і нові завдання були поставлені і перед українською дипломатією, у цілому перед зовнішньою політикою держави. Виступаючи 15 липня 1996р. на засіданні керівного складу МЗС України Президент підкреслив, зокрема, що ефективність зовнішньополітичної діяльності має вимірюватися не лише політичними дивідентами, але й практичною економічною віддачею. Добре відомо, що це правило було і є золотим у дипломатичних службах країн з великими традиціями, наприклад, таких як британська, французька, американська. Принцип захисту національних економічних інтересів ставав одним з визначальних напрямів у зовнішній політиці та дипломатії. Прагматизація останніх дедалі набирає конкретних форм. Українська дипломатія, не дивлячись на проблеми і труднощі, останнім часом чимало зробила для того, щоб динамізувати процес інтеграції України у європейські та світові фінансово-економічні структури.

Зовнішньополітична діяльність нашої держави все більшою мірою пов'язана з розбудовою стосунків з провідними міжнародними фінансовими та торговельними інституціями. Від їх сприяння багато у чому залежать темпи і глибина економічних реформ. Надання МВФ та іншими фінансовими установами кредитів мають прискорити зусилля держави по реформуванню нашої економіки на послідовно ринкових засадах. І тут, як нам здається, виникає чимало питань, розв'язання яких значною мірою залежить від нас, зокрема від того інвестиційного клімату, який існує в Україні. У цій площині, зокрема, дуже важливою є діяльність вищого законодавчого органу України – Верховної Ради. Було б, мабуть, дуже корисним, коли б наш парламент не лише ставив перед нашою зовнішньою політикою та дипломатією важливі і складні завдання, але й активніше допомагав їм це робити. Адже проблеми, пов'язані з створенням у країні економічних умов, які відповідають потребам розширення нашого міжнародного співробітництва, інколи вкрай обмежують можливості і зусилля української дипломатії у зовнішньоекономічній сфері. Не дивлячись на це і, певною мірою всупереч цьому, процес прагматизації зовнішньої політики України стає динамічнішим, наповнюється реальним, конкретним змістом. Можливо найбільш узагальнюючим свідченням цього є

те, що питання економічного розвитку, фінансово-кредитні проблеми, участь іноземного капіталу у подоланні кризи нашої економіки стають в центрі уваги держави, її зовнішньополітичного відомства. Саме під цим кутом зору, як правило, розбудовуються наші дипломатичні відносини. Під цим кутом зору розгортаються наші багатосторонні і двосторонні взаємини. Питання економічного розвитку стають домінуючими на переговорах. Показовим у цьому відношенні є зміни в характері двостороннього співробітництва України, скажімо, з прикордонними державами. Ось, наприклад, наші відносини з Чехією. Немає потреби багато говорити, наскільки важливі вони для нас. Це добре відомо. 30 червня – 2 липня 1997р. в Україні з державним візитом перебував Президент цієї країни В.Гавел. Він мав зустріч з Президентом України Л.Д.Кучмою, керівництвом Уряду і Верховної Ради України. Аналіз матеріалів, пов'язаних з цим візитом показує, що в центрі уваги зустрічей та переговорів були саме питання економічного розвитку між двома країнами. У ході візиту було підписано 8 угод. Було наголошено на необхідності поглиблення економічного співробітництва між двома країнами, збільшенні обсягів торгівлі. Сторони погодилися прискорити процес укладання двосторонньої Угоди про вільну торгівлю, що є важливою передумовою приєднання України до ЦЕФТА. У ході візиту, зокрема, були підписані угоди про здійснення платежів соціального характеру; про уникнення подвійного оподаткування та попередження податкових ухилень; про співробітництво у галузі ядерної енергетики та ядерної промисловості; про міжнародні автомобільні перевезення, тощо. Все вагомим економічним змістом наповнюються наші взаємини й з іншими державами регіону ЦСЄ – Угорщиною, Словаччиною, Болгарією та ін. Показовими у цьому відношенні є економічні аспекти українсько-польського співробітництва. В 1995р. товарообмін між двома державами зріс у двічі і в грошовому еквіваленті досяг 1 млрд. доларів. Засновано біля 700 спільних підприємств. Характерно, що перелом у стосунках між нашими країнами настав з приходом до влади політиків-прагматиків в Україні Прем'єр-міністра Л.Кучми, в Польщі – Прем'єра Г.Сухоцької. З цього часу й починається новий – прагматичний період наших двосторонніх відносин. Найважливіші події цього періоду – візит до України Президента РП Л.Валенси та участь Президента України Л.Д.Кучми в урочистостях з нагоди 50-ліття визволення концтабору в Освенцімі. Новим важливим імпульсом у розвитку українсько-польських і польсько-українських відносин став візит до України Президента РП А.Квасневського, який завершився підписанням спільної українсько-польської Декларації «До злагоди і з'єднання» 22 травня 1997р. Проблеми економічного

розвитку посідають важливе місце, однак, не тільки в розбудові наших двосторонніх відносин. Українська дипломатія посилює зусилля, спрямовані на прискорення інтеграції України в регіональні організації та об'єднання¹. Але це, мабуть, може стати предметом окремої розмови.

На завершення зазначимо, що викладене тут далеко не вичерпує суть проблеми. Мета цього повідомлення полягала, головним чином, у тому, щоб привернути увагу до такої важливої наукової і, разом з тим, практичної проблеми, якою є роль української дипломатії у розв'язанні економічних проблем нашого розвитку, з'ясування діалектики зв'язку між внутрішньою і зовнішньою політикою, їх взаємозалежності та взаємовпливу. Зусилля і результати зовнішньої політики та дипломатії України, на наш погляд, будуть тим більш вагомими, чим більш послідовним буде законодавче забезпечення процесу наших ринкових реформ. Наша дипломатія за таких умов дійсно стане серйозним чинником економічного та соціального прогресу, врешті, важливим фактором міжнародного визнання України як демократичної, цивілізованої держави.

ПОСИЛАННЯ

¹ Див.: Івченко О. Україна в системі міжнародних відносин: історична ретроспектива та сучасний стан. - К., 1997. - Р.ІV. - С. 592-646.